

ABDIJÁŠ

Nejmenší knížka ve Starém zákoně poskytuje množství dohadů o zcela neznámém autoru i o době vzniku. Někteří ji dokonce rozdělují na dvě až tři části od různých pisatelů z různých dob, z 5. až z 2. stol. př. Kr. (Martí). Již reformace viděla její dobové pozadí v pádu judského království r. 587 př. Kr., kdy prý využil judské pohromy i Edóm, který byl za Davida a částečně i později v judském područí. Některé novější pojetí vidí ve spisu zcela nehistorický, liturgický text, určený snad pro nastolovací slavnosti novoroční (Bič, sr Engnell, případně již z doby před Amosem, až z 9. stol.). Není však rozhodující přesné časové umístění této knihy. Závažnější je její výrazné poselství, jež ji vidí jako výraz a odraz mnohem hlubších duchovních rozporů mezi Bohem a jeho Nepřítelem. Osoba proroka zaniká, neboť se ztotožňuje s obecností ctitelů Hospodina, Pána pánů, jehož hlasu naslouchá. Teprve O' ostatně počítá s neznámým prorokem Abdijášem (přeloženo: Služebníkem Hospodinovým), zatímco hebrejský tvar 'óbadjá označuje prostě ctitele Hospodina.

SOD NAD EDÓMEM

a) Ztrestání Edómu

1—15

Hospodin srazí bohorovného Edóma, který využíval soudů Božích nad Judou.

¹Abdijášovo^a vidění.

Takto praví Panovník Hospodin Edómu^b:
Slyšeli jsme^c zprávu od Hospodina
a vyslanec^d s ní byl poslán mezi národy:
Vzhůru, povstaňme k boji proti němu^e!

²Hle, maličkým tě učiním mezi národy,
budeš ve velikém opovrzení.

³Opovázlivost tvého srdce tě podvedla!
V skalních rozsedlinách bydlíš,

vysoko sidlíš, sám sobě říkáš:
Kdo mne strhne k zemi?

⁴I když jako orel vysoko,
až mezi hvězdami

založíš své hnízdo,
strhnu tě odtamtud — je výrok Hospodinův.

⁵Až tě přepadnou zloději,
škůdcové noční,

jak budeš zničen^g!

Což nenakradou tolik, aby měli dost?

Až na tebe přijdou sběrači vína,
nenechají jen paběrky?

⁶Jak propátrají Esaua,
jak proslídí jeho úkryty!

⁷Až na hranice tě poženou,
podvedou tě všichni, s nimiž smlouvu máš,
zmocní se tě, s nimiž v míru žiješ,

^hkterí jedí tvůj chléb^h, ti zákeřně zasadí ránuⁱ —
ale nemá rozumⁱ.

⁸Zdali v onen den

— je výrok Hospodinův —

nevyhubím mudrce z Edómu
a rozumnost z Esauovy hory?

⁹Tví hrdinové se zděsí, Témane,
neboť budou vyhlazeni všichni na Esauově hoře,
protože vraždili.

¹⁰Pro násilí na tvém bratru Jákobovi
přikryje tě hanba, navždy budeš vyhlazen.

¹¹Toho dne ses postavil proti němu,
v den, kdy cizáci^k jímali jeho vojsko.

Když cizinci^k vcházeli do jeho bran
a o Jeruzalém vrhali los,
i tys byl jedním z nich.

¹²Jen se nepas pohledem na svého bratra
v den jeho porážky^l,
neraduj se nad judskými syny
v den jejich záhuby,

nepošklebuj se jim

v den úzkosti!

¹³ Nevcházej do brány^m mého lidu

v den jejich pohromy;

právě ty se nepas pohledem na jeho neštěstí^a

v den jeho pohromy;

^o ať nesahají tvoje ruce po jeho majetku^p

v den jeho pohromy!

¹⁴ A nestůj nad průrvou^p,

abys pobíjel jeho uprchlíky,

nevzdávej^r ty, kdo vyvázli

v den úzkosti!

¹⁵ Blízko je den Hospodinův

proti všem národům.

Jak tys činil, tak bude učiněno tobě,

cos vykonal, na tvou hlavu padne.

^a podle O' V K aj.; H. 'obadja. — ^b Idumeji, O'. — ^c slyšel jsem, O'; sr Jr 49,14. — ^d obsah (zprávy), O'; legáta, V K. — ^e dosl. proti ní (Edóm jako nepřítelkyně, sr Mi 7,8.10). — ^f :: povznesla, O' V (n-š- místo n-š-), H.). — ^g kam se vrhneš, O'; jak zmolkneš, V (d-m-m místo d-m-h, H.). — ^{h-h} × O'. — ⁱ podle K; položí nástrahu, O' V. — ^j poněti o ní (t. nástraze), O'. — ^k H. 1° zárím, 2° nákrím. — ^l H. noker; cizinců, O'; cesty do zajetí, V ~ K. — ^m :: pl, O'. — ⁿ shromáždění, O'. — ^{o-o} a nedej se poslati proti jeho vojsku, V (sr v. 11, obojí = *chajil*, H.). — ^p H. *perq*; :: pl, O' V. — ^r nezavírej cestu, O' V.

(1) // Jr 49,7-22 Gn 36; Mal 1,3n : Iz 34,5nn 63,1nn Ez 35 Jl 4,19 (= 3,19K) Am 1,11n (3) : Iz 14,13n (4) : Iz 14,13 Abk 2,9 Jb 27,18 2Te 2,4 (5) Iz 17,6 (7) : Ž 41,10 (8) : Iz 19,11-15 29,14 Jr 8,8n (11) Ž 137,7 (15) : Jl 4,4.7 (= 3,4.7 K) Mt 7,2

¹ Jde o 'vidění' nadepsané v O' jménem Abdijáše, o němž nevíme nic bližšího. Někteří vykladači — bez dokladů — připisují proroctví Abdijášovi, ochránci proroků za Achába (1Kr 18, H. 'obadjašú; sr Robinson). Jméno *Abdijáš* znamená Služebník Hospodinův, v H. však čteme napořád *Obadja*, což znamená Ctitel Hospodinův a může představovat i obecenství ctitelů.

Edóm je jižní soused Judy a proroci často pozvedají hlas proti němu (Am 1 Iz 34 Ez 35 aj.). Prudkost, s jakou se toto proroctví obrací proti Edómu, přesahuje velikost a význam tak nepatrného nárudku, který ostatně měl slib, že může být přijat do shromáždění Hospodinova (Dt 23,8n [= 7n K]) na rozdíl od Amónu a Moábu (23,4 [= 3 K]). Důvod hrozeb lze vidět v napětí mezi Esauem (praotcem Edómu) a Jákobem

(Gn 25 27). Již 'chlupatec' Esau má rysy démonické (vk Gn 27,1—4). Proto i Edóm přerůstá z běžného historického rámce do typu nepřítele Božho lidu (Bič, ThEv 1951; Suppl. VT 1953).

Oddíl Abd 1—10 je obsažen v poněkud pozměněné podobě i v Jr 49,7—22, kam byl přiřazen jako součást dlouhé řady proroctví proti nepřátelským sousedům i jiným protivníkům Izraele. Množné číslo „Slyšeli jsme“ (:: Jr 49,14) ukazuje na celé obecenství slyšících (Bič, Weiser) snad při kultickém dramatu, v němž mluví Hospodin k národům, a to prostřednictvím svého *vyslance*. Vyzývá k povstání „proti němu“ (Edómu), doslova: 'proti ní', což O' chápe 'proti Idumeji', a Kraličtí 'proti idumejské zemi'. Spíše však zájmeno v ženském rodě (sr Mi 7,8.10) charakterizuje Edóm jako představitele onoho odvěkého nepřátelství, jež např. v babylónské mythologii je personifikováno obludnou Tiámatou. Proto také mohl řecký církevní otec Hesychios označit Edóm přímo slovem 'dábel'. Dále se pak mluví proti němu v mužském rodě.

²⁻⁵ *Hospodin jej sniží* k bezvýznamnosti a opovržení u národů. Příliš sebejistě důvěřoval popudům svého srdce, které ho vynášelo výš, než kam smí pouhý smrtelník. Vytýká se mu sebejistota, která nedbá Boha. Naráží se na jméno edómského města Sela (= Skála, řecky Petra; 2Kr 14,7). Skála byla totiž odedávna obrazem bezpečného útočiště i Hospodina. Proto se jméno města hodí k tomu, aby vyjádřilo protiklad: tvé útočiště tě zklame, jedinou Skálou je Hospodin. Edóm má ambice vsutku bohorovné (sr Iz 14,13 2Te 2,4), ale Hospodin sráží každou bohorovnost (sr Gn 11). Edóm je jen smrtelný lid (*-d-m možno číst nejen Edom, nýbrž i Adam = člověk, sr vk Am 1,11). Budou naň stačit zloději a noční škůdcové. Ve slovech proroctví jsou však obsaženy i další nepřeložitelné narážky a slovní hříčky. Izraelec znal např. dobře jméno edómského města Bosra (sr Iz 63,1), zde nevyslovené přímo a přece slyšitelné v slovech, že Edóm bude podoben vinohradu vydanému česačům vína (H. *bógr*), po kterých zůstanou z celého Edómu leda paběrky. Nedotknutelný je jen Bůh. Každý člověk či národ, byť sebevyšší, je ohrožen a může vyhynout.

⁶⁻¹¹ Esau nemůže mít žádné tajnosti ani skryše, i kdyby byly na místě přístupném jen bohům. Démonská moc má nad lidské pomýšlení zvláštní sílu i vtip, ale ostrozrak Boží ji dokonale proniká. Pro ojedinelost některých výrazů lze míti výroky knížky Abd za prastaré orákulum (Robinson, Bič).

Jako se *Edóm* neubrání odpůrcům, tak ani *nenajde oporu* u společníků. I když s nimi má smlouvy, opustí jej, zradí a dokonce vyženou z jeho země až k hranicím, aby tam byl vydán nepříteli. Jeho proslulá moudrost nebude s to předvídat ani postřehnout hrozící záhubu. Nad

ním je postavena hráz, kterou nepřekročí: 'onen den'. V něm Hospodin vykoná svůj soud: zbaví ho jeho moudrých (viz Elífaz Témanský, Jb 4 aj.) i hrdinů. Mudrci a bohatíři byli a jsou pýchou a pokládají se za záruku bezpečnosti. Ukazuje se však, že jsou neschopni zachránit lidstvo. *Vina Edómu* je konkrétně označena: násilí na bratru Jákobovi. Jákob je Boží vyvolený — i přes všechny své hříchy. To ďábelník vždy dobře vystihne. Proto ho nenávidí. A pln radosti zneužije pádu vyvoleného k tomu, aby ho ještě dobíjel. Jákob (Juda) byl spravedlivě trestán Bohem, Esau (Edóm) k tomu s horlivou nerozumností přikládal své bídné polínko (sr Ž 137,7).

¹²⁻¹⁵ Když je Boží lid pod těžkým Božím soudem, snadno se jeho nepřátelé nad ním natřásají. Ale Hospodin je ochráncem svého lidu i tehdy, když jej vydává v moc nepřítele. Edóm nemá práva veselit se ani vysmívat se Judovi, který je — tělesně — jeho bratrským lidem. Opakování výrazu '*den pohromy*' (třikrát, v. 13) ukazuje na důslednost Božího soudu nad Judou. A přece *Boží trest* již hrozí nepříteli, který škodí Božímu lidu, i když podle Boží vůle, ale bez jejího poznání. Opojen vlastní mocí a v pýše tak jedná Edóm jakoby ve smyslu Izákova pozhéňání: domnívá se, že strhne se sebe (H. *p-r-q*) jeho bratrovo (Gn 27,40), když mu zabrání v úniku (sr H. *p-r-q* = průrva, Abd 14) a sám jej bude bít a vydávat nepřítelům, zneužívaje *dne jeho úzkosti*. Den tísně Judovy je jen předzvěstí dne Hospodinova, který se bude týkat všech národů. Soud začal od domu Božího (1Pt 4,17) a přejde na všechny lidi. *Den Hospodinův* znamená: Hospodin bude mít poslední rozhodčí slovo nad světem. Je obsahem tohoto prorockého poselství vůbec a je vyhlášen jako hotová událost, i když ji zatím nelze vidět. Bude pro Edóm odplatou za jeho zlo. Bůh nenechá žádný zlý čin bez zvážení: se vším, co kdo napáchá, se jednou shledá na Božím soudu (Ž 62,13 2K 5,10). Je tedy dobře možné, že prastarý liturgický text byl později vztahován na události kolem pádu Jeruzaléma r. 587 př. Kr. a že právě tehdy nabyl své nynější podoby. Spíše však můžeme tehdejší úpravu textu spatřovat v Jr 49,14nn, zatímco Abd si zachoval původní podobu. Na základě archeologických výzkumů lze přijmout, že části judské země byly pravděpodobně po tomto roce obsazeny Edómci (Albright). Historická událost však není to podstatné; je tu jen podnětnou ukázkou a ilustrací zásadního rozporu: lid Hospodinův a národy světa, Hospodin a Nepřítel Boží i lidský.

b) Soud Jákobců nad Esauovci

16—18

Národy propadnou záhubě, spása bude jen na Sijónu. Esauův dům bude odsouzen.

¹⁶ **Jako jste pili^a na mé svaté hoře vy,
tak budou pít všechny národy ustavičně;
budou pít, až se budou zalýkat^b,
a zmizí, jako by nikdy nebyvaly.**

¹⁷ **Avšak na hoře Sijónu bude útočiště a bude svatá
a dům Jákobův ovládne ty, kteří jej ovládali.**

¹⁸ **I bude dům Jákobův ohněm a dům Josefův plamenem,
zatímco dům Esauův bude strništěm;
oba se proti němu rozpálí a sehtí jej
a nikdo z Esauova domu nevyvázne,
neboť Hospodin promluvil.**

^a: sg, O'. — ^bsestoupí, O'.

(16) Jr 25,15n 49,12 (17) Jl 3,5 (= 2,32 K) 4,17 (= 3,17 K)
(18) Iz 10,17 Za 12,6

¹⁶ Od hrozeb proti Edómu se *prorok* obrací k *Judovi*. Na svaté hoře Boží Sijónu (v. 17) nemohli Judejci v den Božího hněvu najít slitování, když sám chrám byl rozmetán pro hříchy lidu. Pili tam kalich hněvu, přijímali trest (sr Iz 51,17 Jr 25,15—18). Jako však musel trpět Boží lid za své skutky, tak dostane každý národ, co si zasloužil. Žádný neobstojí na Božím soudu (Jr 49,12 Ž 75,9). A konec bude: zmizí, jako by neexistovaly. Bůh umí obrátit v nic nejpracnější díla a výkony národů i s nimi samými.

¹⁷ⁿ Pouze na hoře Sijónu bude útočiště, když Bůh i tam napřed vykoná svůj soud nade vším falešným (Iz 1,27). Na světě je trvalé a jisté jen to, co Bůh určil svému vyvolenému a milovanému lidu. Jeho dědictví mu nikdo nemůže vzít. Uprostřed lidu je Hospodinova hora, svatá, Boží mocí nepřístupitelně ochráněná před každou jinou mocí, i kdyby se jí nepřítel dočasně zmocnil. Pro ni bude svatý všecken lid judský i izraelský, takže se stanou zas jediným lidem Hospodinovým (Ez 37,21n). *Jednota Božího lidu* (Judy a Efrajima, evangelíků a katolíků, křesťanů a Židů, až se jim stane Kristus jediným Pánem a pravidlem, Ř 9—11) je nesporná skutečnost budoucnosti, ke které vede biblická zvěst (Ez 34,23 J 10,16).

Nezřídí ji lidé, ale jen Bůh sám. Až se církev stane vskutku lidem Hospodinovým, budou před ní lidské titánské nároky jako sláma před ohněm: propadnou soudu (1K 6,2n). Tato jistota je dána již Izraeli tím, že mu svrchovaný Hospodin, Král vší země, svěřil svrchované slovo o světě. Vlastním Pánem i Soudcem tu ovšem zůstává a zůstane jen Bůh.

c) Dědictví od Hospodina

19—21

Boží lid dostane zase zemi izraelskou; vládu bude mít Hospodin.

¹⁹Obyvatelé Negebu obsadí horu Esauovu, a přímořské nížiny Pelištejce, obsadí též pole^a Efrajimovo a pole Samařské, ^ba Benjamín obsadí Gileád^b.

^{20c}Zajatci z tohoto vojska^c synů izraelských obsadí, co je kenaanské až do Sarepty, a zajatci z Jeruzaléma, kteří jsou v Sefaradu^d, obsadí negebská města.

²¹Vysvoboditelé^e pak vystoupí na horu Sijón, aby soudili horu Esauovu.
A nastane království Hospodinovo.

^ahoru, O'. — ^bbi Benjamína a Gileád, O'. — ^cto bude začátek přesídlení: (Synové Izr....), O'. — ^daž do Efrathy, O'; v Bosporu, V; Hispánii, P T. — ^e:: vysvobození, O', P.

(19) Am 9,12 Sf 2,5 (20) 1Kr 17,9 L 4,26 (21) Ex 15,18 Iz 24,23 Mi 4,7 Mal 1,3nn Da 2,44

¹⁹⁻²⁰Prorocké slovo dává Božímu lidu naději, která má zcela konkrétní tvářnost. Jako zpočátku dostal Izrael zemi kenaanskou dědictvím, tak i na konci bude ona jeho vlastnictvím. Izraeli připadne území edómské a pelištejské. Efrajim se Samařím se vrátí zas Božímu lidu; pokolení Benjamínovo, které bylo na pokraji vyhlazení (Sd 20—21), dostane východojordaný Gileád. Zbytky zajatého vojska izraelského obdrží dokonce území kenaanské až do Sarepty. Jeruzalémští zajatci, vystěhovaní až kamsi do neznámého Sefaradu, zdědí jihozemská (negebská) města, jimž zas připadne Edóm (20b sr 19a). Zmínky o zajetí se netýkají

žádného zajetí historicky doloženého; zřejmě je v pozadí vzpomínka na různé duchovní poroby Božího lidu.

²¹'Vysvoboditelé' budou soudit na hoře Sijónu horu Esauovu a s ní všechny národy. Není jasno, kdo budou oni 'vysvoboditelé'. O' a s ní P mluví proto o vysvobozených, ale spíš jde o šiky Hospodinovy (sr JI 4,11 [= 3,11 K]). Hora Sijón je svatá hora Hospodinova. Na ní, uprostřed svého lidu, bude sídlit Hospodin. Hora Esauova představuje falešné posvátné místo nejen Edómu, ale každého národa jdoucího edómskou cestou. Tím proroctví znovu přesahuje úzký rámec vztahu judsko-edómského a učí vidět vztah lidu Hospodinova k nepřítelům Božím, ba vztah samého Hospodina k počátečnímu i poslednímu Odpůrci vůbec. Nejde tu o věc lidskou, ale Boží, neboť proroctví nekončí proklamací, že vláda bude náležet lidu judskému. Království bude patřit Hospodinu. On je Král králů a Pán pánů (Zj 19,16).

Jako dějiště těchto konečných soudů je uvedena hora Sijón v zemi izraelské, pokládaná lidem staré smlouvy za střed světa (dosl. pupek světa, Ez 38,12). I když duchovní Izrael (církev) je rozptýlen po celé zeměkouli, je uchováno zemi původního Izraele zvláštní místo v budoucích dějích a soudech, které se budou týkat celé církve, židovstva i veškerého lidstva. Směr a vyústění celých dějin lidstva se soustředí kolem Sijónu, kde Bůh začal k celému světu hovořit nejprve prostřednictvím malého lidu izraelského. Tím si biblické poselství zachovává při vší obecné platnosti také až hmatatelnou konkrétnost lidskou a zemskou a vyhláší pravdu, že jediným Panovníkem nad vším lidským i zemským nyní i na věky je a bude jen Hospodin. To vše vyžaduje od každého člověka jedině: být v uctivé bázni ctitelem Hospodinovým.